

EN SAMTIDA CIRKUS SOM VIBRERAR AV HUMOR, VÄRME OCH KÄNSLOR

PACE

RIKSTEATERN

90
1933 - 2023

AV **BELOW ZERO**
MED **AXEL AHL, SARA RUNSTEN**

LÄRARHANDLEDNING

Om lärarhandledningen

Riksteatern bjuder in barn och unga till en magisk värld som de både kan spegla sig i och inspireras av. Vi vill att scenkonsten ska spraka och tända gnistor i den unga publiken.

Denna lärarhandledning från Riksteatern är ett stöd för dig som ser *PACE* med dina elever. Här får du förslag på hur du kan ta teaterupplevelsen vidare med dina elever i klassrummet före och efter föreställningen. Se aktiviteterna i denna handledning som ett smörgåsbord. Du väljer den eller de delar som du anser är relevanta för dig och dina elever.

Före turnéstart tar vi även fram ett extra förberedelsematerial. Materialet riktar sig till dig som har elever med behov av extra förberedelse eller som har behov av att du som lärare är extra förberedd. I materialet får du fördjupad information om förutsättningarna för föreställningen, exempelvis praktisk information om in- och utsläpp till och från lokalen, hur publiken tas emot och placeras, hur själva scenografin ser ut eller sådant som gäller ljus och ljud.

Både lärarhandledningen och det extra förberedelsematerialet hittar du på www.riksteatern.se/pace

Vänliga hälsningar

Riksteatern Barn & Unga

PACE

Föreställningen i korthet

PACE är en intim föreställning med de två cirkusartisterna Axel och Sara som genom parakrobatik tillsammans utforskar olika aspekter av mänskliga relationer och samspel.

Föreställningen tar upp ämnen som status, maktmissbruk, samtycke och jämställdhet. De olika ämnena kombineras med humor, värme, känslor och cirkuskonster av högsta klass.

PACE är en mångbottnad föreställning som har spelats för såväl en ung som en vuxen publik.

Cirkusartisterna har ordet

Det allra viktigaste är tilliten

Dans och fysisk teater är sceniska uttryck som länge använts för att berätta historier utan ord. I *PACE* spelar akrobatiken en precis lika viktig roll. I denna ordlösa föreställning utförs inte cirkuskonster bara för att imponera utan som en integrerad del av berättandet.

Idén till *PACE* väcktes när vi under 2018 började fördjupa oss i cirkus som konstnärligt uttryck. Cirkus associeras oftast med slående volter och imponerande konster, men för att lyckas krävs en hel del andra viktiga förutsättningar. Inom vår disciplin – parakrobatik – är tillit det allra viktigaste. I det extrema samarbete som vi utövar är tilliten till varandra något vi ständigt måste vårda.

Vi ville utforska ett tema som låg oss nära: vår egen relation. Utforskandet utökades allteftersom till att omfatta även andras relationer. Föreställningen blev därför både till en berättelse om en relation och till en berättelse om relationer i stort. Att se *PACE* är att uppleva vårt mänskliga arv. Det är en historia om två människor och samtidigt en reflektion över vart vårt samhälle är på väg och vad vi önskar att samhället som helhet skulle kunna vara.

PACE har hyllats för sitt innovativa och intima uttryck. Det är en mångbottnad föreställning som fungerar lika bra för vuxna som för barn och unga. Vi tror att det beror på att den öppnar upp perspektiv kring samtycke, status, maktmissbruk, jämställdhet liksom vikten av samarbete och förtroende.

Axel Ahl & Sara Runsten

Axel Ahl (född 1997) Axel blev intresserad av cirkus som konstform efter att som fjortonåring ha sett sin första samtida cirkusföreställning. Efter att ha studerat cirkus både på gymnasiet och senare på Dans- och cirkushögskolan (nuvarande Stockholms konstnärliga högskola) i fyra år har Axel arbetat med exempelvis Cirkus Cirkör, Kompani Giraff och Göteborgsoperan. Axel är en del av cirkuskompaniet Below Zero.

Sara Runsten (född 1991) Sara började träna cirkus när hon var tretton år gammal. Efter att ha studerat på Cirkusgymnasiet, dansprogrammet på Löftadalens Folkhögskola och kandidatprogrammet på Dans- och cirkushögskolan (nuvarande Stockholms konstnärliga högskola) har hon bland annat arbetat med Cirkus Cirkör, Göteborgsoperan och Pantomimteatern. Sara är en del av cirkuskompaniet Below Zero.

Vad är samtida cirkus?

En historisk översikt

Gemensamt för all cirkus är att försöka göra det omöjliga möjligt. Där den traditionella cirkusen var en underhållningsform använder den samtida cirkusen konstformen för att konstnärligt berätta om sina upplevelser och sina visioner av världen. Den samtida cirkusen kännetecknas av stor teknisk förfining samt en förmåga att hantera ett ämne på sitt alldeles egna sätt precis som inom film, litteratur eller musik.

Cirkus består av många olika discipliner, exempelvis balans, akrobatik och jonglering. Dessa discipliner kan sedan var och en delas upp i olika underkategorier. Tack vare bredden av inriktningar skapar cirkusen möjlighet för alla olika slags människor och kroppstyper att delta utifrån sina specifika intressen och förutsättningar.

Den nya konstnärliga cirkusrörelse som vi idag kallar för samtida cirkus uppstod i Frankrike under 60- och 70-talen. Då förde den traditionella cirkusen en tynande tillvaro beroende på bland annat lågkonjunktur och ett allmänt minskat intresse.

Inför dessa omvälvningar beslutade sig den franska staten för att ingripa och placerade därför cirkusen under kulturministeriet 1979. Bara fem år senare startade den första cirkushögskolan i världen: Centre National des Arts du Cirque (CNAC) i Frankrike. Fram till dess hade cirkusundervisningen gått i arv familjevis genom att föräldrar förde sina färdigheter vidare till sina barn. Tack vare cirkushögskolan blev nu cirkusen tillgänglig för alla.

I Sverige startade den första gymnasieutbildningen inom cirkus i Gävle 1988. Cirkuspiloterna etablerades 1997 som den första eftergymnasiala utbildningen för cirkus i Sverige. 2005 övergick Cirkuspiloterna till att bli cirkusutbildningen vid Danshögskolan i Stockholm och blev därmed en permanent högskoleutbildning. Idag är den utbildningen placerad under Stockholms Konstnärliga Högskola, SKH.

Andra institutioner som varit viktiga för den samtida cirkusen i Sverige är Orienteatern i Stockholm som från och med mitten av

90-talet tog in flera internationella gästspel liksom Dans- och teaterfestivalen i Göteborg som bidrog till att introducera konstarten för den svenska publiken. Svenska Cirkus Cirkör bildades 1995 av Tilde Björfors och dess betydelse för den samtida cirkusens utveckling och ställning i Sverige kan inte överskattas. Idag är Cirkus Cirkör norra Europas största cirkuskompani.

Idag är mångfalden inom den samtida cirkusen stor, både vad gäller inriktning och uttryck. Det finns kompanier som uppträder i cirkustält medan andra spelar på teatrar, på bibliotek, i spårvagnar eller andra offentliga utrymmen. Det finns till och med exempel på kompanier som uppträder i träd.

Magali Bancel, utvecklingsledare cirkus, Riksteatern

Så här förbereder du dig och eleverna inför föreställningen

Låt eleverna se föreställningen utan att i förväg ha fått specifika skoluppgifter kopplade till föreställningen. Låt istället nyfikenhet kring upplevelsen av föreställningen vara i fokus.

Något som ungdomarna oftast både behöver och själva vill ha är information om vad det är de ska få se och hur de praktiska förutsättningarna ser ut. Exempelvis kan information om hur ni tar er till spellokalen, tider och plats vara väsentlig information. Att också berätta lite om själva föreställningen skapar både trygghet och nyfikenhet. Vi rekommenderar att du exempelvis läser upp beskrivningen av föreställningen i korthet som finns här i handledningen och om möjligt även visar affischbilden.

Under föreställningen

Låt eleverna uppleva och engagera sig i scenkonsten utifrån sitt perspektiv och sina förutsättningar. Unga har en förmåga att ge sig hän i scenkonstupplevelser på ett sätt som vuxna vant sig av vid. En del sitter tysta men andra reagerar tydligt och spontant på och med det som händer på scen. Skådespelarna och teamet från oss delar ditt ansvar för publiken och har tränat på hur de ska möta elevernas energi. Det bästa du kan göra för elevernas upplevelse är att uppleva föreställningen tillsammans med dem. Skulle det uppstå en situation där du som lärare behöver kliva in, försök om möjligt göra det på ett sätt som inte stör den övriga publiken. Vår turnéledare samt tekniska personal finns dessutom alltid till hands om någon skulle behöva lämna rummet.

Om du känner dig osäker kan du alltid fråga produktionens turnéledare på plats före föreställningen. Du kan också läsa mer i vår skrift *Att öppna nya världar* eller på riksteatern.se/foreochefter

Efter föreställningen

Var generös med tiden efter föreställningen. Låt upplevelsen sjunka in utan stress. Några kommer att vilja berätta direkt vad de tänkte och tyckte medan andra vill fundera för sig själva. Använd stunden efter föreställningen till att lyssna på de spontana reaktionerna. Dessa kan sedan fångas upp under efterarbetet.

Eftersamtal

Att ge eleverna en möjlighet att gemensamt samtala om en föreställning är viktigt då det låter eleverna gemensamt processa sina upplevelser. Det kan stärka och fördjupa den konstnärliga upplevelsen, samtidigt som det hjälper dig som lärare att upptäcka vad eleverna fastnat för och därigenom hitta lämpliga pedagogiska infallsvinklar. Var noga med att inte forma samtalet som ett förhör där eleverna upplever att de ska redovisa vad de kommer ihåg och förstått, då det kan skapa motvilja både för samtalet och föreställningen. Försök istället skapa ett samtal på elevernas villkor, där de kan dela med sig utifrån vad de själva har lust och behov av. Detta går att göra på en mängd olika sätt. Här nedan följer en kort beskrivning av *En väv av tecken* som är den metod för konstnärliga samtal som Riksteatern Barn & unga använder sig av.

Konstnärlig analys – en väv av tecken

1. Beskriv

Beskriv för varandra vad ni minns från föreställningen. Hur såg scenrummet ut? Vilka karaktärer var med? Fanns det likheter mellan de olika delarna och på vilket sätt skilde de sig åt? Försök hålla samtalet fritt från värderingar och tolkningar. Om olikheterna har haft betydelse för hur ni upplevt föreställningen kommer ni troligen att upptäcka det när ni börjar tolka föreställningen tillsammans.

2. Tolka

Vad kan alla dessa saker ni nu beskrivit vara tecken på? Finns det detaljer som ger oss ledtrådar om vilken tid som föreställningen utspelar sig i eller om karaktärernas relationer och drivkrafter? Utgå från att alla konstnärliga val som gjorts är medvetna. Alla tolkningar är välkomna och målet är inte att komma överens om en gemensam ”rätt” tolkning utan att lyfta olika möjligheter och perspektiv.

3. Reflektera

I det sista steget reflekterar ni genom att väga in vad ni tycker och känner kring upplevelsen. Vilka associationer får jag? Och vad tycker jag om detta? Det här kan antingen fortsatt ske i grupp, men kan också göras individuellt eller i en kombination av båda. Det viktiga är att eleverna ges en möjlighet att formulera sina egna tankar om föreställningen, med stöd i det gemensamma samtalet.

Även om samtalsmodellen följer en tydlig form med olika steg kommer du antagligen märka att samtalet tenderar att röra sig mellan de olika delarna. Detta är helt okej så länge samtalet upplevs givande och intressant. Om du upplever att samtalet drar iväg följer här några tips på frågor du kan ställa för att styra och öppna upp samtalet.

- Kan du beskriva vad det var som gjorde att du tyckte att den var ful/fin?
- Kan du förklara vad som hände för mig som om jag inte varit där?
- Vad tror du att den karaktären menade när hen sa så?
- Okej, du tänkte att den ljusförändringen betydde att det blev natt, var det någon som tänkte något annat?
- Om det nu var så att hon gjorde så för att hon var ledsen, vad tycker ni om det?

Föreställningsbild

Fördjupning i klassrummet

Tema Tillit och relationer

DISKUSSIONSÖVNING: TILLIT

Denna övning kan med fördel göras i samband med en minnesrunda eller liknande. Be eleverna att komma på exempel på följande situationer ur föreställningen. Har ni tolkat samma händelse på olika sätt gör det ingenting. Skriv upp alla förslag så att ni sedan kan reflektera över de olika tolkningarna.

- En eller flera situationer där en person visar tillit till den andra.
- En eller flera situationer där det inte finns tillit.
- En eller flera situationer där det först finns tillit men där något händer som gör att en eller båda förlorar tilliten till den andra.
- En eller flera situationer där personen försöker vinna den andras tillit?

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Vad händer i dessa situationer?
- Hur visar personerna tillit eller brist på tillit till varandra?
- Vad blir konsekvensen av att en person bryter den andras förtroende?
- Vad kan bristande tillit bero på?
- Går det att få tillbaka tilliten till en person som svikit en?
- På vilket sätt hör makt och tillit ihop?

ÖVNING: MAKT OCH JÄMSTÄLLDHET

Arbeta i grupper om 4–6 elever. Varje grupp ska utgå från en situation från exemplen i förra övningen. Därefter ska gruppen försöka komma på en liknande situation från föreställningen, men där rollerna är ombytta, det vill säga om gruppen valt en situation där Sara inte visar tillit till Axel ska

de också försöka komma på en situation där Axel inte visar tillit till Sara. Diskutera sedan i grupperna:

- Vad finns det för andra likheter och skillnader i situationerna?
- Om ni skulle byta plats på Axel och Sara i de bägge situationerna, tror ni att ni skulle tolka situationen på samma sätt? Varför, varför inte?

Reflektera över hur era tolkningar av situationerna stämmer överens eller frångår vanliga uppfattningar och förväntningar på hur killar respektive tjejer ska bete sig i relationer. Berätta om era reflektioner för varandra i helklass. Här har du som lärare en möjlighet att lyfta samtalet vidare till mer allmänna frågor kring jämställdhet och könsnormer.

Tema kommunikation och kroppsspråk

Följande övningar sker i par. Låt eleverna göra varje övning minst två gånger med olika personer.

HANDDANSEN

Låt eleverna stå två och två mitt emot varandra medan de håller upp händerna framför sig.

Nu ska de ”dansa” med händerna. Händerna ska hela tiden vara nära den andras händer, handflata mot handflata, men utan att nudda. Om en person flyttar handen åt höger ska den andra flytta med om den vill – men om den inte vill ska den stanna kvar och då måste den andra flytta tillbaka sin hand. Båda styr alltså samtidigt.

STÖDJA VARANDRA

Låt eleverna sitta två och två på golvet med ryggarna mot varandra. De ska nu försöka resa sig samtidigt, utan att ta hjälp av händerna, utan istället försöka hitta balansen genom att stödja sig mot varandras ryggar. När de lyckats en gång ska de göra samma sak igen utan att prata.

REFLEKTIONSFRÅGOR

- Varför behövs kroppsspråk?

- Varför tror ni att personer inte alltid säger vad de vill eller menar?
- Hur kan man göra för att lyssna in och förstå vad någon annan vill?
- Vad kan man göra om man är osäker på vad någon vill eller menar?
- Diskutera sambandet mellan kommunikation och tillit.

Här finns också en möjlighet att lyfta frågan vidare om samarbete, samtycke och tillit i andra situationer. Beroende på elevernas ålder kan man exempelvis prata om hur detta kan fungera i lek, idrott och vänskaps-, kärleks- eller familjrelationer.

Föreställningsbild

Föreställningen och läroplanen

Här nedan följer exempel på delar ur läroplanen som på olika sätt knyter an till innehållet i föreställningen samt innehållet i denna lärarhandledning.

Ur skolans värdegrund och uppdrag

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

Centralt innehåll Biologi

ÅK 4–6

Kropp och hälsa

- Frågor om relationer, kärlek och ansvar.

ÅK 7–9

Kropp och hälsa

- Frågor om relationer, ansvar, samtycke och ömsesidighet.

Centralt innehåll Idrott och hälsa

ÅK 4–6

Rörelse

- Lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus
- Hälsa och levnadsvanor
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med aktiviteter.

ÅK 7–9

Rörelse

- Komplexa rörelser i lekar, spel, idrotter och andra rörelseaktiviteter, inomhus och utomhus.
- Säkerhet och hänsynstagande i samband med olika aktiviteter.

Centralt innehåll Samhällskunskap

ÅK 4–6

Individer och gemenskaper

- Sociala roller och normer i olika sammanhang, till exempel inom familjen och i vänskapsrelationer. Könroller, jämställdhet och sexualitet.

Centralt innehåll Svenska

ÅK 4–6

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att lyssna aktivt, ställa frågor, uttrycka tankar och känslor samt resonera och argumentera i olika samtalssituationer och i samband med demokratiska beslutsprocesser.

ÅK 7–9

Tala, lyssna och samtala

- Olika former av samtal. Att delta aktivt, uttrycka känslor, tankar och kunskaper, lyssna, ställa frågor och föra resonemang, samt formulera och bemöta argument.

Olika cirkusdiscipliner:

Clowner

Clownerna är inte kopplade till en specifik disciplin utan står för cirkusens humoristiska inslag. Ett viktigt inslag i clownens framträdande är att omfamna misslyckandet, att vända misslyckande till framgång och att misslyckas storslaget.

Djur

Det historiskt vanligast förekommande djuret på cirkusen är hästen. Hästkonsterna är också upphovet till cirkusmanegens runda form. Men även andra djur har använts på olika sätt som ett självklart inslag på cirkusen. Inom den samtida cirkusen är dock djuren betydligt mindre vanligt förekommande.

Enhjuling

En enhjulad cykel

Golvakrobatik

Utförs på golvet/marken utan tekniska hjälpmedel.

Jonglering

Jonglering handlar om så kallad objektmanipulation, det vill säga konsten att bolla runt med flera föremål samtidigt. Detta kan i princip vara vilka föremål som helst, men några av de vanligaste som cirkusjonglörer använder sig av är bollar, ringar, käglor och brinnande facklor. Här ingår även disciplinen fotjonglering.

Kautschuk

Ordet kommer från ett gummiträd och är en form av akrobatik som bygger på vighet, smidighet och flexibilitet.

Kinesisk påle	En metallstång som sträcker sig från golv till tak och som artisten kan klättra i, svinga sig runt och på andra sätt utnyttja till akrobatiska konster.
Lindans	När artisten balanserar och gör konster på spänd lina.
Luftakrobatik	Luftakrobatik är akrobatik som sker i luften med hjälp av olika slags redskap.
Luftring	Är en större ring som fästs i taket och som akrobaterna kan arbeta i och kring.
Magiker	Skapar nummer som får publiken att hänföras av till synes omöjliga tricks med hjälp av illusioner, det vill säga synvillor när vi uppfattar något annat än vad som egentligen är verkligheten.
Parakrobatik	Akrobatik som bygger på vad två kroppar kan göra med hjälp av varandra. Vanliga inslag är att en person lyfter eller kastar en annan samt olika former av balans.
Repakrobatik	Akrobaterna använder ett rep att göra olika slags konster med.
Rolla bolla	Är ett redskap som består av ett rör, på vilket man balanserar en bräda. På denna bräda kan sedan artisten balansera och göra sina cirkuskonster.
Roue Cyr	En ring som ska vara ca 10-15 cm större än artistens hela längd och som denna kan använda för att exempelvis snurra inuti på golvet.

Slack line	När artisten balanserar och gör konster på slak lina.
Språngbräda	Artisterna använder detta redskap för att skjuta upp varandra i luften och få höjd i sina konster.
Trapets	Påminner om en gunga men med en stång istället för en sits. Trapetsen går att använda statiskt - med rörelser i och runt trapetsen, gungande för att få fart i rörelserna samt flygande där akrobaterna kan kasta sig mellan och från trapetserna.
Tygakrobatik	Ett större tygstycke vars mitt fäster i taket och två ändar hänger ner till golvet. Akrobaterna kan klättra, linda in sig i och rulla ut sig i tyget.

Länktips

Att gå på teater och dans med barn och skolelever. Ur Riksteaterns skrift *Att öppna nya världar* <https://www.riksteatern.se/barn-och-unga/larare/att-ga-pa-teater-och-dans-med-barn-och-skolelever/>

Delaktighet i praktiken – bli en av våra referensklasser

En referensklass tar del av den konstnärliga processen och tycker till om hela eller delar av en föreställning medan den skapas. På detta sätt är eleverna i högsta grad med och formar föreställningen. Det kan handla om att läsa manus, tycka till om handling och språk, delta i scenografiworkshop eller se delar ur en föreställning och samtala med regissör och skådespelare. Möten kan ske både fysiskt och digitalt. Alla slags klasser i hela landet är välkomna att anmäla intresse.

Läs mer och anmäl ditt intresse här: <https://www.riksteatern.se/barn-och-unga/larare/bli-en-referensgrupp-eller-provpublik/>

Ta hjälp av digitalt hjälpmedel

Riksteatern har tillsammans med Gleerups plattform Exploro tagit fram ett digitalt utbildningsmaterial för skolelever som ska se på scenkonst. Riksteatern vill genom att tillgängliggöra denna plattform ge lärare fler pedagogiska verktyg där barn och ungdomar kan fördjupa sina upplevelser och sin kunskap genom att tolka och reflektera efter en scenkonstupplevelse.

Som lärare kan du välja att antingen se Exploro som en kunskapsbank där du själv hittar uppslag och övningar för eleverna eller låta eleverna själva arbeta direkt i verktyget.

Läs mer om hur du går tillväga på [riksteatern.se/exploro](https://www.riksteatern.se/exploro)

Hjälp oss bli bättre

Vi på Riksteatern är måna om att det pedagogiska material vi tar fram är vad du som lärare och pedagog behöver. Därför ser vi gärna att du delar med dig av dina åsikter om denna lärarhandledning till oss. Vad är bra? Vad fungerar mindre bra? Vad har vi missat? Vi vill veta allt, från det stora till det lilla.

Du är varmt välkommen att dela med dig av dina tankar eller återkoppla till oss på barnochunga@riksteatern.se

Det är vi som jobbar med *PACE*

Artister [koncept och framförande] **Axel Ahl, Sara Runsten**
Scenografi och ljusdesign **Joel Jedström, Saara Ahola, Evelina Jensen,**
Vilhelm Montán Lindberg
Musik **Aukai, Dreamer's Circus, The Books**
Scenmästare och teknisk samordnare **Stefan Sellstedt**
Ljus- och ljudtekniker **Jonatan Stenson**
Kostym- och rekvisitatekniker, turnéledare **Anna Johansson**

Producenter Riksteatern **Jenny Engström/Ann Gustafsson**
Redaktion lärarhandledning **Jenny Engström/Ann Gustafsson,**
Beatrice Sehlin Letfors, Joacim Gustafson
Konstnärlig ledare Riksteatern Barn & Unga **Malin Axelsson**

Föreställningen är ca 50 minuter lång.

Läs mer om *PACE* på riksteatern.se/pace

PACE är ett gästspel av cirkuskompaniet Below Zero

RIKSTEATERN
Scenkonst som sätter tankar och
känslor i rörelse, för alla överallt.
Närmare 38 000 medlemmar skapar
möjligheternas scen och öppnar
mötesplatser i hela Sverige.

riksteatern.se/puppan

Riksteatern
145 83 Norsborg
Tel: 08-531 991 00
info@riksteatern.se · riksteatern.se

